

ного Сенату», про відновлення діяльності Генерального Суду під назвою «Найвищий Суд Української Народної Республіки» на підставі закону Центральної Ради від 2 грудня 1917 року» // Вістник Української Народної Республіки. – 1919. – 9 січня.

9. Закон Української Народної Республіки «Про скасування закону бувшого гетьманського уряду від 8 липня 1918 року «Про Судові Палати й Апеляційні Суди», про утворення Харківського та Одеського Апеляційних судів і відновлення Київського Апеляційного Суду, про увільнення з посад в Судових Палатах та про затвердження штатів Київського Апеляційного Суду» 24 січня 1919 року // Вістник Української Народної Республіки. – 1919. – 29 січня.
10. Наказ про створення військових польових судів» від 22 листопада 1918 року // Вістник Української Народної Республіки. – 1918. – 17 грудня.
11. Наказ командира Осадчого корпусу «Про військові злочини і підсудність військово-польових судів» від 22 грудня 1918 року // Відродження. – 1918. – 23 грудня.
12. Кульчицький В.С., Настюк М.І., Тищик Б.Й. Історія держави і права України. – Л.: «Світ», 1996.
13. Закон «Про тимчасове виконання судівництва в цивільних і кримінальних справах в другій і третій інстанціях в часі надзвичайних відносин, спричинених війною» від 15 лютого 1919 року // Вісник державних законів і розпорядків. Випуск № 3.
14. Розпорядження Державного Секретаріату «Про організацію військового судочинства» від 16 листопада 1919 року // Вістник Державного Секретаріату військових справ. – 1919. – ч. 1. – 14 грудня.

Жадько В.Л., АТ «Лакталіс-Миколаїв»

ПОДАТКОВА ФУНКЦІЯ ЯК ОЗНАКА СИЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ

В представленной научной статье исследованы отдельные аспекты налоговой деятельности современного государства на примере основных постулатов, изложенных в труде американского философа Френсиса Фукуямы «Сильное государство. Управление и мировой порядок в XXI веке». Сделан акцент на неизбежности расширения перечня функций современного государства. Сделан вывод о том, что сильное, активно функционирующее государство является самым важным условием выхода с экономического кризиса. А реализация налоговой функции современного государства – это залог утверждения социального государства, обеспечения высокоразвитого, конкурентоспособного капитала, политической стабильности, общественного согласия.

The aspects of modern state fiscal activity based at Francis Fukuyama's work «State-Building: Governance and World Order in the 21st Century» are examined in the thesis. The expansion of modern state functions is depicted. The author comes to the conclusion that powerful state is the indispensable condition to overcome the economic crisis. And realization of the state fiscal function is considered guarantee to build social state, provide competitive capital, political stability, social concord.

Події, що вирують в умовах нинішньої фінансової кризи остаточно засвідчили зміну економічної парадигми сучасних держав. Економісти одноголосно вважають, що фінансову стабільність, особливо в США та Великобританії, підірвала бездумна фінансова лібералізація: оскільки ринок

регулювався «одним пальцем» або навіть «скрізь пальці», почалось неконтрольоване вибухове зростання непрозорих фінансових інструментів.

За останні десять місяців у світі започатковані структурні зміни самої сутності суспільного устрою. Зрозумілим є те, що тільки сильні держави, які максимально швидко та ефективно виступають у ролі борця з кризою та помічника громадян, залишаться переможцями. Маятник епохи гойднувся. І відправною точкою цього можна вважати, зокрема, і крах моделі американського ринку, який почався із банкрутства та націоналізації автомобільного гіганта General Motors. Америка була флагманом суспільства, побудованого на приватній конкуренції та принципі жорсткої ліберальної конкуренції. Одним із головних символів американської мрії свого часу був автомобіль саме General Motors. 1 червня 2009 року – день, коли Президент США Барак Обама підписав відповідний указ про націоналізацію «центрального американського культурного символу», і образ суспільного устрою країн змінився. Як яскраво висловився один політолог, «останній цвях у кришку труни вільного ринку забитий». Парадоксально, але саме глобалізація як основний інструмент просування інтересів транснаціональних компаній поклала кінець епосі надприбутків цих самих корпорацій [1, 4].

Сучасна економіка потребує посилення ролі держави, впевнений відомий американський політолог Френсіс Фукуяма. «Держава починається з примусу. Диво сучасної держави полягає в тому, що вона є здатною вирішувати парадокс влади – тобто, з одного боку, запроваджувати закони та забезпечувати порядок, а з іншої сторони – обмежувати власну владу, щоб досягти тривалого економічного зростання. Вони зайшли дуже далеко у своїй лібералізації, через що послабився авторитет держави» [2].

Цінність держави і полягає саме в тому, що вона уможливорює виробляти у суспільстві такі загальні принципи управління, які здатні бути важливим стимулом для виходу суспільства із стану кризи та збереження державності [3, 14].

Проблематика образу сучасної держави досліджувалась в монографіях таких вчених як Ю.М. Оборотов, В.С. Чіркін, А.Д. Керімов. Актуальність цієї теми засвідчують також невщухаючі дискусії політиків, вчених на шпальтах періодичної літератури та засобах масової інформації.

Питання про податкову діяльність сучасної держави, ти не менш, потребує окремої уваги, адже сьогодні податок все більше становиться головним методом системи управління, універсальним регулятором, який використовується не тільки в економічній сфері, а й в соціальній, і навіть у зовнішньоекономічній.

Метою цієї статті є дослідження окремих аспектів податкової діяльності сучасної сильної держави на прикладі основних постулатів вчення американського філософа Френсіса Фукуями.

Як ми бачимо, сьогодні найпотужніші економіки світу намагаються більше розраховувати на власні сили. Ф. Фукуяма взагалі вважає «міжнародне співтовариство» фікцією в тій мірі, в якій будь-яка можливість втілення закону в життя цілком залежить від дій окремих національних держав [4, 193].

Загальновідомо, що в кризову епоху у розвинутих країнах має місце тенденція до зниження податкового тягара для населення та корпоратив-

ного сектору. Зазначені держави посилюють регуляторну політику та втручання у справи приватного бізнесу, не покладаючись на «невидиму руку». Регулюють ціноутворення, щоб гальмувати інфляцію. Одним словом, вживають на державному рівні усіх можливих заходів для подолання фінансової кризи. Стосовно нашої країни, то ми, на жаль, все робимо навпаки [5].

Такі країни, як наша, керуючись терміном введеним Ф.Фукуямом, можна, на жаль назвати, «державою-невдахою». Ми занадто залежимо від зовнішньої допомоги, хоча маємо всі умови для розбудови власної сильної національної держави.

У своїй праці «Сильна держава. Управління та світовий порядок у ХХІ столітті» відомий американський філософ, соціолог та футуролог Френсіс Фукуяма доводить, що побудова сильної держави – одна із найбільш важливих проблем світового співтовариства, адже слабкість та руйнування держав слугує джерелом найбільш серйозних світових проблем: від бідності до СНІДу, наркотиків та тероризму [4, 5].

Більше тридцяти років ведучою тенденцією у світовій політиці було послаблення державності: зменшилась доля державного сектору та відбулося на повернення до ринку. При цьому ріст світової економіки призвів до руйнування автономії суверенних національних держав за рахунок збільшення швидкості обміну інформацією, мобільності капіталу [4, 197].

Але сьогодні стає очевидним, що тільки держава здатна забезпечити порядок, тобто верховенство права всередині країни та сприяти підтриманню міжнародного правового порядку. Ф. Фукуяма ставить питання прихильникам «сутінків державності», які є поборникам вільного ринку: що саме може замінити силу суверенних національних держав у сучасному світі? І відповідає сам: цю прогалину заповнили збори «різношерстих міжнародних організацій», кримінальних синдикатів, терористичних організацій, які можуть володіти в певній мірі владою та легітимністю, але рідко і тим і іншим одночасно. Тому «...нам залишається тільки повернутися до суверенної національної держави і знову намагатись зрозуміти, як зробити її сильною та успішною» [4, 199].

У Європі сучасна держава, яка має велику армію, сильні податкові органи, централізовану бюрократію, яка здійснює верховні повноваження на великій території, найбільше відповідає вимогам часу, хоча існує протягом 4–5 сторіч з часу утворення французької, іспанської та шведської монархій [4, 12].

Нові умови та проблеми сучасного існування цивілізації здійснили визначаючий вплив на функції сучасної держави. Розглядаючи розвиток та зміну функцій ми бачимо, як розвивалась та змінювалась державна організація суспільства в довготривалому історичному процесі. Функції держави не є фундаментальними, застиглими та незмінними. В залежності від конкретно-історичних умов вони можуть набувати самостійного значення, зникати через відсутність необхідності регулювання даного виду суспільних відносин, становитись глобальними для усього світу.

У сучасної держави перелік функцій змінюється під впливом внутрішніх і зовнішніх умов. Так, епідемія СНІДу, що може призвести у майбутньому до грандіозних людських втрат, визначила виокремлення такого напрямку у державній діяльності як боротьба зі СНІДом. Відповідно з'являється і такий новий напрям як боротьба з тероризмом.

На думку Френсіса Фукуями, у фокусі побудови сильної держави мова має йти саме про розширення її функцій з метою вирішення різноманітних суспільних проблем [4, 6].

Дослідник виділяє у сучасній державі наступні категорії функцій:

- мінімальні (забезпечення явної суспільної користі; захист, закон та порядок; макроекономічне регулювання; суспільна охорона здоров'я, підвищення соціальної захищеності);
- проміжні функції (освіта; оточуюче середовище; регулювання монополій; соціальне страхування);
- активні функції (індустріальна політика; перерозподіл капіталу) [4, 22–25].

Податкова діяльність при цьому виступає необхідною передумовою успішного здійснення майже чи не всіх інших напрямків діяльності держави.

Аналіз діяльності сучасної держави дозволяє нам виділяти податкову функцію як самостійний напрям державної діяльності. Так, на думку А.А. Сайдаманова, однією із новел державознавства наприкінці минулого сторіччя стає виокремлення зі складу економічної функції діяльності держави щодо оподаткування та стягнення податків – податкової функції [6, 4].

З точки зору Л.Б. Рейделя, вивчення функції оподаткування дозволяє поставити та вирішити питання про природу даної функції та її самостійний характер, особливе місце в системі функцій сучасної держави, яке відображає одну із ознак державності [7, 7].

Ю.М. Оборотов, визначаючи сучасну державу як податкову, також зазначає про існування у неї податкової функції [8, 62].

Отже, беззаперечним є постулат, що сучасна демократична соціальна правова держава – це податкова держава, бо у податках концентрується уся сукупність економічних, політичних і соціальних інтересів у суспільстві, незалежно від форм його організації та державного устрою країни [9, 4].

Стосовно податкової діяльності слід наголосити на наступному. На думку Ф. Фукуями «швидкість отримання податків» слугує критерієм сфери дії держави, особливо для країн з більш високим рівнем долі ВВП на душу населення, вона також слугує і мірилом адміністративної могутності. За даними Міжнародного валютного фонду за показниками ВВП на душу населення 2008 року найбагатшими країнами світу є Катар – \$86,67 тис., Люксембург – \$81,73 тис., Норвегія – \$55,2 тис., США – \$47,025 тис., Швейцарія – \$42,84 тис.

Деякі країни, можливо, хотіли б отримувати від збору податків більш високу долю ВВП, але вони не здатні цього досягти через те, що не в змозі контролювати бажання сплачувати податки та втілювати в життя податкове законодавство [4, 44].

Як бачимо, існує чіткий взаємозв'язок між здатністю держави ефективно реалізовувати податкову функцію та рівнем розвитку держави.

Слід зазначити, що сучасна соціальна держава ґрунтується на характерних засадах обмеження рівня оподаткування, тому що через нього можливо здійснювати втручання в прибутки і майно (статки) населення. Оподаткування є інструментом контролю над приватною власністю.

Конструювання «ідеальної» (наскільки ідеальне можливе реально) податкової системи допускає компроміси між соціальною справедливістю (рівністю) та економічною ефективністю оподаткування.

Податки є органічною складовою функціонування як суспільства, так і держави, їх основною ознакою. Там, де існує держава і державне регулювання економіки, існує і оподаткування. Як стверджував П.Прудон, «у сутності питання про податок є питанням про державу» [10, 56].

Всеохоплюючий характер податків обумовлений тим, що основне місце у фінансовій системі будь-якої держави займає бюджетна система, за рахунок якої створюються та використовуються загальнодержавні централізовані грошові фонди. Від безпосередньої участі у процесі суспільного виробництва держава, як господарюючий суб'єкт отримує порівняно менше прибутків. Аналіз структури державної власності (залізничний транспорт, енергетика зв'язок, комунальна сфера, промисловість) показує, що багато підприємств державного сектора є збитковими та потребують дотацій. У цій ситуації основну прибуткову частину складають саме податки. У Росії та Німеччині частина податків у загальній сумі усіх надходжень до бюджету складає 80%, в Японії – 75%, в США – 90%, у Франції – 95%. [11].

Сучасне суспільство і його держава не можуть існувати без податків. Адже сама ідея держави пов'язана з об'єднанням можливостей індивідумів для підвищення вірогідності виживання соціуму. Громадянин сплачує податки державі за забезпечення захищеності, за створення суспільних умов реалізації особистісних і корпоративних прагнень та інтересів. Існує думка, що рівень оподаткування показує норму експлуатації людини державою.

Деякі європейські економісти вважають, що у майбутньому прийде «тоталітарна податкова держава». Наприклад, Міністерство фінансів ФРН виявило, що у 2007 році платники податків сховали в банках Ліхтенштейну (держави, де прибутки звільняються від оподаткування) біля 200 млн. євро [12]. А це нагтовхує владу на рішучі дії по виявленню прихованих прибутків, та більш жорсткіших методів проведення податкової політики.

Існування сучасної податкової держави за умови наявності справедливої системи оподаткування є ідеальною мрією усіх країн світу, але вона є поки що не досягнутою. Згадаємо французького просвітителя Шарля Монтеск'є, який ще у 18 ст. зазначив, що ніщо не потребує стільки державної мудрості та розуму, як визначення тієї частини, яку у підданих забирають, та тієї, яку залишають їм. Отже, нашій країні необхідно продовжувати пошуки шляхів розбудови раціональної, ефективної та справедливої податкової держави.

Враховуючи вищевикладене, доходимо висновку, що сильна, активно функціонуюча держава є найважливішою умовою виходу з економічної кризи та продовження перетворень. Без сильної держави не затвердиться соціально орієнтований ринок, не можуть бути надійно захищені усі форми власності, не зреалізують свої цінності демократія та самоуправління. Тільки така держава є здатною вести успішну боротьбу зі злочинністю, забезпечити суспільну безпеку [13, 103].

Очевидно, сучасна держава має вирішувати загально соціальні завдання за рахунок, перш за все, гнучкої податкової політики, підтримуючи

конкуренцію та сприяючи розвиткові відповідних секторів економіки. А тому реалізація податкової функції сучасної держави є запорукою утвердження соціальної держави, забезпечення високорозвиненого, конкурентоспроможного капіталу, політичної стабільності, суспільної злагоди.

Література:

1. Алексей Ботвинов. Уроки Кризиса – 2. Конец Эпохи // Зеркало недели. – 2009, 20 июня. – С.4.
2. Фукуяма Френсис. Современная экономика нуждается в усилении роли государства // Подробности (по материалам РИА «Новости»). – 2007, 10 июня.– [Цит. 2009, 12 вересня]. – Доступний з: <http://podrobnosti.ua/opinion/2007/06/10/431116.html>.
3. Булычёва М.В. Политическая концепция государства в теоретическом наследии Н.В. Устрялова: Автореф. дисс. ... канд. полит. наук: 23.00.01 / Саратовский государственный университет им. Н.Г. Чернышевского. – Саратов, 2007. – 20 с.
4. Фукуяма Ф. Сильное государство: Управление и мировой порядок в XXI веке / Пер. с англ. – М.: АСТ: АСТ МОСКВА: ХРАНИТЕЛЬ, 2006.– 220 с.
5. Лепницкий Денис. Садоводы гроздьев гнева // Зеркало недели. – 2009, 21 марта. – С.8.
6. Сайдаманов А.А. Налоговая функция государства: Дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. – Москва, 2006. – 175 с.
7. Рейдель Л.Б. Правонарушения в сфере реализации функции налогообложения Российского государства: Дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.14. – Коломна, 2001. – 206 с.
8. Оборотов Ю.Н. Современное государство: основы теории: Учебный курс.– Одесса: Астропринт, 1998.– 132 с.
9. Назаров Д.Н. Налоговая политика РФ в системе государственного регулирования предпринимательства: Автореф. дисс. ... канд. эконом. наук: 08.00.05 / Санкт-Петербургский университет экономики и финансов. – Санкт-Петербург, 2008. – 11 с.
10. Пушкарева В.М. История финансовой мысли и политики налогов.- М.: Инфра-М, 1996. – 256 с.
11. Налоги и налоговое право: Учебное пособие /под ред. А.В. Брызгалова. М. – 1997. – 600 с. – [Цит. 2009, 12 вересня]. – Доступний з: <http://www.cnfp.ru/tax/theory/theoryoftaxlaw/index.php>.
12. Сосновский А. В будущем грядёт налоговое тоталитарное государство // Огонёк. – 2008. – № 10.
13. Алексеев С.С. Теория государства и права: Учебник для юридических вузов. – М., 1998. – 267 с.

**Кіщак Ю.І.,
Заводський РВ ММУ УМВСУ у Миколаївській обл.
Міняйло М.П.,
військовий суд Миколаївського гарнізону**

СУТНІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН У РОЗГЛЯДІ ЗВЕРНЕНЬ ГРОМАДЯН

Рассмотрены теоретические аспекты сути административно-правовых отношений при рассмотрении обращений граждан с точки зрения их административного исполнения.